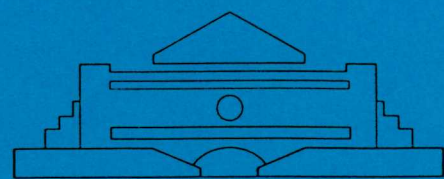

Σ
U
M
M
A
Я
I
A

I
U
Я
I
D
I
C
A

S
U
M
M
A
R
I
A

I
U
R
I
D
I
C
A

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU

PARLAMENDIINFO KESKUS

1/2004

Valik ülevaateid
välisajakirjanduses
ilmunud artiklitest.
Uued raamatud Eesti
Rahvusraamatukogus

<http://www.nlib.ee/anded/www2.html#sumi>

SISUKORD

EUROOPA PÕHISEADUSLIK LEPING	3
Juliane Kokkot, Alexandra Rüth The European Convention and its draft treaty establishing a constitution for Europe: appropriate answers to the Laeken questions?	
Antje Wiener	4
Evolving Norms of Constitutionalism	
TULUMAKS JA EUROOPA LIIT	4
Kari S. Tikka Tuloverosuveriniteetin kaventuminen lainsäätajan haastena	
POLIITILISTE PARTEIDE KEELUSTAMISEST EUROOPAS	5
Katharina Pabel Parteiverbote auf dem europäischen Prüfstand	
KASUMIT TAOTLEV SÕJAÄRI	6
Peter Warren Singer War, profits, and the vacuum of law: privatised military firms and international law	
KÜBERKURITEGEVUS	7
Thomas Fedorek Computers + connectivity = new opportunities for criminals and dilemmas for investigators	
SAMASOOLISTE SUHTED RAHVUSVAHELISES ÕIGUSES	8
Loveday Hodson Family values: the recognition of same-sex relationships in international law	
UUED ÕIGUSRAAMATUD EESTI RAHVUSRAAMATUKOGUS	10

Summaria Iuridica võrguväljaanne: <http://www.nlib.ee/anded/www2.html#sumi>

Kirjandusnimestiku koostanud Maia Ruttu, ülevaated kirjutanud Aigi Kasvand,
Anneli Verro, Helen Karukäpp, Tiia Melts ja Giina Kaskla

Väljaande koostanud Giina Kaskla

Ettepanekud ja kommentaarid: giina@nlib.ee

EUROOPA PÕHISEADUSLIK LEPING

Juliane Kokkot, Alexandra Rüth

The European Convention and its draft treaty establishing a constitution for Europe: appropriate answers to the Laeken questions?

Common Market Law Review. Vol 40 (2003) no. 6, p 1315–1345.

Artiklis analüüsitakse, kuidas vastab Euroopa Tulevikukonvendi ettevalmistatud Euroopa põhiseadusliku leppe eelnõu Laekeni deklaratsioonis püstitatud eesmärkidele. Esmalt tekitas probleeme juba taolise põhiseadusliku teksti nimetuse formuleerimine: põhiseadus (*constitution*), leping (*treaty*) või põhiseaduslik leping (*constitutional treaty*). Liikmesriigid, kes suhtuvad pigem skeptiliselt tugevamasse integratsiooni, ei ole nõus lepingu põhiseaduseks nimetamisega, kuna see oleks selge samm föderatsiooni suunas. Siiski on Euroopa Liidu põhiseadusliku staatuse määratlemine aste ühtsema liidu poole.

Laekeni deklaratsiooniga püstitati küsimus, kuidas saavutada suuremat läbipaistvust ning lihtsustada ja reorganiseerida liidu lepingusüsteemi. Mida teha Euroopa Liidu sambastruktuuriga? Kas seniseid institutsioonilisi ja organisatsioonilisi erinevusi sammaste vahel (Euroopa Ühendused, ühine välis- ja julgeolekupoliitika ning koostöö justiits- ja siseküsimustes) on mõttekas säilitada? Sellele probleemile on kolm alternatiivset lahendust: säilitada praegune struktuur; sambad formaalselt ühendada tekstide ja ühiselementide konsolideerimise kaudu või täielikult need ühendada, muutes ka teise ja kolmanda samba ühenduseülesteks.

Konvent otsustas integreerida teisest ja kolmandast sambast piirikontrolli, asüüli ja immigratsiooni puudutavad küsimused ning koostöö justiits- ja siseküsimustes. See on koondatud põhiseaduslikus lepingus eraldi peatükki "Vabadusel, turvalisusel ja õiglusel rajanev ala". Samuti koondati mõlemast sambast ühist välis- ja julgeolekupoliitikat puudutav osa ning toodi ühise pealkirja alla. Lepingus on loobutud erinevatest instrumentidest teise ja kolmanda samba jaoks. Samuti on loodud selge piir seadusandlike ja rakenduslike õigusaktide vahele. Põhiseaduslikku lepingusse on inkorporeeritud põhiõiguste harta, kuigi Suurbritannia oli sellele tugevalt vastu. Samuti lisas konvent lepingusse klausli ELi ühinemise kohta Euroopa inimõiguste konventsiooniga.

Suurimad vaidlused konvendis olid ELi institutsionaalse reformi üle. Laekeni deklaratsioonis tõstatati kolm põhilist küsimust: kuidas suurendada institutsioonide legitiimsust ja läbipaistvust; kuidas tõhustada otsustamisprotsessi ja institutsioonide tööd ning kuidas kaasata liikmesriikide parlamente Euroopa integratsiooni. Läbipaistvuse suurendamiseks on oluline paremini eraldada Nõukogu seadusandlik ja täidesaatev funktsioon. Suurem koostöö rahvusparlamentidega sõltub peamiselt viimaste suutlikkusest Euroopa asjades kaasa rääkida.

Laekeni deklaratsioonis püstitatud peamised eesmärgid olid ELi lähendamise kodanikele ja institutsionaalne valmisolek laienemiseks. Autorid leiavad, et lähtuvalt põhiseaduslikus lepingus formuleeritud punktidest on esimese eesmärgi täitmisel võimalik saavutada teatavat edu, teise puhul on see raskem.

Refereerinud Aigi Kasvand

Antje Wiener

Evolving Norms of Constitutionalism

European Law Journal. Vol. 9 (2003), no. 1, p. 1–13.

Ajakirjanumber on pühendatud Euroopa põhiseadusega seotud probleemidele, mida analüüsitakse konstitutsionalismi teoreetilise raamistiku abil. Konstitutsionalismi teooria võimaldab põhiseaduslike muutusi hinnata ühiskondlikus kontekstis. Sissejuhatav artikkel tutvustab ajakirjas esitatud erinevaid teoreetilisi lähtekohti ja hinnanguid, mis käsitlevad debatti Euroopa põhiseaduse ja selle võimalike tagajärgede üle.

Ühiskonda silmas pidades on vajalik hinnata nii põhiseaduslike kui ka sotsiaalsete ja kultuuriliste normide tähtsust ning erilist tähelepanu pöörata sotsiaalsele tegelikkusele. Kas ja kuidas põhiseaduslikud, õiguslikud või sotsiaalsed normid toimivad, oleneb nende kinnistumisest ühiskondlikku konteksti. Konstitutsionalism kui teaduslik teooria aitab meil sotsiaal-kultuurilise keskkonna ja põhiseadusliku teksti omavahelisi suhteid analüüsida ning võimaldab arutleda põhiseaduse rolli üle.

Põhiseaduslikud normid kitsamas tähenduses ja sotsiaalsed normid laiemas tähenduses on omavahel seotud sotsiaalsete tavade kaudu. Euroopa konstitutsionalism erineb rahvusriigi suhteliselt stabiilsetest põhiseaduslikest normidest selle poolest, et Euroopa Liidu põhiseaduslikud normid arenevad pidevalt ega kuulu ühte poliitilisse ühiskonda, vaid puudutavad paljusid erinevaid ühiskondi ja rahvusi. Autori arvates on oluline leida viise, kuidas hinnata äsja arenenud seaduslike struktuure, et mõista nende poliitilist rolli ja aru saada nende potentsiaalsest sobivusest sellesse ühiskonda, kus neid rakendatakse.

Samal teemal vt ka: **Ulrich Haltern. Pathos and Patina: The Failure and Promise of Constitutionalism in the European Imagination. European Law Journal, 2003, vol. 9, iss. 1, pp. 14-44; Jo Shaw. Process, Responsibility and Inclusion in EU Constitutionalism. European Law Journal, 2003, vol. 9, iss. 1, pp. 45-68.**

Refereerinud Anneli Verro

TULUMAKS JA EUROOPA LIIT

Kari S. Tikka

Tuloverosuvereniteetin kaventuminen lainsäätajan haastena

Lakimies (2003), no. 7–8, s. 1184–1197.

Riigi õigus kehtestada makse on üks demokraatia nurgakivi. Autor analüüsib Soome näitel, kuidas Euroopa Liit mõjutab riigi suveräänsust maksuasjades. Euroopa Liidu asutamislepingus on eesmärgina kirjas muuhulgas pidev majanduskasv ja konkurentsivõime suurendamine ning vahend selle eesmärgi saavutamiseks on ühtse siseturu loomine, mis võimaldab kaupade, teenuste, tööjõu ja kapitali vaba liikumist.

Euroopa Liidus on liikmesriikidel õigusaktide kooskõlla viimisel suuremad kohustused kaudse maksustamise osas, otsuste maksude kehtestamisel on vabadus suurem. Nii ongi Soome loobunud iseseisvast poliitikast tollide ja aktsiisi- ning käibemaksu kehtestamisel, nende puhul kehtib Euroopa Liidu õigus, mida järgitakse ka õiguse rakendamisel ja tõlgendamisel. Tulumaksu osas on liikmesriikide iseseisvus Euroopa Liidus märkimisväärselt suurem, kuna lähimuspõhimõttele vastavalt ei ole

tulumaksu ühtlustamine liidus omaette eesmärgiks. Riigi otsustusõiguse säilimist toetavaks teguriks on ka maksuküsimuste otsustamise juures ühenduse tasandil kehtiv konsensusnõue.

Vabadust maksuotsustes ei määra aga üksnes õiguslikud piirangud, kuna maksuseaduste puhul tuleb seadusandjal eelkõige lähtuda majanduslikest eesmärkidest, mis on seotud riigi majanduskasvu ja riigikassaga. Oluliseks mõjutajaks on sealjuures teiste riikide maksupoliitika ehk teiste sõnadega toimiv rahvusvaheline maksukonkurents. Maksukonkurents on seda tugevam, mida suurem on maksumaksjate liikuvus riikide vahel. Euroopa Liidus muutub olukord veelgi pingelisemaks, kui mais 2004 lisandub kümme uut liikmesriiki. Soome jaoks on murettekitav just lähiriikide (Eesti, Läti, ka Venemaa) madal tulumaksumäär. Autori hinnangul pole välistatud selline areng, et Soome loobub progresseeruvast tulumaksust ja kehtestab tulude maksustamisel ühtse maksumäära, kuid mitte varem kui 5–10 aasta pärast.

Kõik märgid viitavad sellele, et integratsiooni süvenedes maksupoliitika ühtlustamine Euroopa Liidus jätkub ning puutumata ei jää ka tulumaks. Varjatud kujul see juba toimub, mida tunnistab Euroopa Ühenduse Kohtu praktika ettevõtete tulumaksu puudutavates kohtuasjades.

Autor annab artiklis ülevaate praegu kehtivatest maksudirektiividest, mis reguleerivad ettevõtete maksustamist, ja tutvustab Euroopa Ühenduse Kohtu lahendeid tulumaksuasjades, mida on arvestatav hulk. Autorit teeb sellise kohtupraktika olemasolu ja võimalikkus murelikuks, kuna kohtu otsuseid on raske ette ennustada ning selline olukord ei ole normaalne, kui kohtuinstants oma tõlgendustega astub sisuliselt seadusandja asemele. Ühise poliitika osas kokkuleppele jõudmine peaks toimuma avalikus poliitilises protsessis.

Refereerinud Giina Kaskla

POLIITILISTE PARTEIDE KEELUSTAMISEST EUROOPAS

Katharina Pabel

Parteiverbote auf dem europäischen Prüfstand

Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht (2003) Nr. 63, S. 921–944.

Parteide keelustamine ei ole poliitikamaastikul uus nähtus, kuid on praegu Euroopas jälle aktuaalne teema. Terrorismivastane võitlus sai peamiseks põhjuseks, miks näiteks Hispaanias keelustati 2003. aasta märtsis baski partei Batasuna. Hispaania Ülemkohtu otsusest võib lugeda, et poliitiline partei peab oma tegevuse eesmärgid saavutama õigusriiki ja kaaskodanike põhiõigusi respektierides, mitte õigusrikkumistele ja vägivaldale õhutades.

Saksamaal taotlesid nii valitsus kui ka parlament natsionaalsotsialistliku partei tegevuse tunnistamist põhiseadusevastaseks, kuna suurenes paremäärmusliku tagapõhjaga vägivaldaktide hulk välismaalaste vastu. Partei keelustamist põhjendati sellega, et nimetatud partei tegevus on vastuolus Saksamaa Liitvabariigi demokraatliku riigikorraldusega.

Türgis keelustatakse juba aastaid poliitilisi parteisid, mis esindavad kurdi rahvuse huve. Nende tegevus on suunatud kurdide õiguste ja nõudmiste läbisurumisele. Kurdi

parteide keelustamist põhjendab Türgi eelkõige ohuga riigi terviklikkusele. 1990ndate aastate lõpust alates on Euroopa Inimõiguste Kohtusse jõudnud ridamisi kaebusi just Türgist ja kui varasematel juhtudel on leitud, et tegemist on Euroopa inimõiguste konventsioonis sätestatud õiguste ja vabaduste rikkumisega, siis 2003. aasta veebruaris tegi kohus otsuse Türgi riigi kasuks.

Sellised kohtuasjad on olnud ajendiks, et algatada parteide keelustamise ühtsete kokkulepete ja suundade väljatöötamist rahvusvahelisel tasandil, Euroopa Inimõiguste Komisjonis. Artiklis analüüsitakse Saksamaa Liitvabariigi Konstitutsioonikohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika alusel parteide keelustamise juhtusid ning püütakse leida vastust küsimusele, kas Saksa õigus võib olla vastuolus Euroopa inimõiguste kaitse põhimõtetega ning kas keelustatud parteil on alust pöörduda Euroopa Inimõiguste Kohtusse.

Autor peatub pikemalt poliitiliste parteide funktsioonide ja tähenduse võrdlemisel nii Saksa põhiseaduse kui Euroopa Inimõiguste Komisjoni määratluste järgi. Põhjalikult käsitletakse parteide õiguslikku seisundit, lähtudes demokraatliku riigi printsiipidest, ja parteide keelustamise seaduslikke aluseid ning keelustamisest tulenevaid õiguslikke tagajärgi.

Artikli autor jõuab järeldusele, et Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikas parteide keelustamise asjades on selge seos konventsioonis nõutud inimõiguste tagamise ja toimiva demokraatia vahel. Seega peetakse parteide keelustamise võimalikkust põhiseadusliku määratluse järgi demokraatlike funktsioonide kaitseks. Kuivõrd see aga kriise ennetava vahendina tõhusaks osutub, peab näitama aeg.

Refereerinud Tiia Melts

KASUMIT TAOTLEV SÕJAÄRI

Peter Warren Singer

War, profits, and the vacuum of law: privatised military firms and international law

Columbia Journal of Transnational Law. Vol. 42 (2004) no. 2, p. 521–537.

Viimase kümnendi jooksul on maailmas jõudsalt arenenud uus globaalne tööstusharu, mis esindab militaartenuseid pakkuvaid erafirmasid. Eraõiguslikud äriühingud (*privatized military firms – PMF*) müüvad kõike alates väikeste komandosalkade teenustest kuni suurte sõjaväeliste operatsioonide teenindamiseni. Nad tegutsevad maailma erinevates paikades (nagu Sierra Leone või Iraak) ja esindavad paljusid riike. Erafirmadel on tänapäeva sõjapidamises oluline osa, kuid kahjuks ei ole suudetud seda olukorda õiguslikult reguleerida ei rahvusvaheliselt ega siseriiklikult.

Militaartenuste pakkujana võib leida pisikesi konsultatsioonifirmasid, kus on tööd leidnud pensionil kindralid, ja hargmaiseid korporatsioone, mis pakuvad nii sõjatehnikat kui ka mehitatud üksusi. Taolised firmad tegutsevad rohkem kui 50 riigis ja on olnud otsustavaks teguriks paljudes konfliktides (nt Angola, Horvaatia, Etioopia–Eritrea, Sierra Leone). USA sõjavägi on üks tööstusharu põhikliente: näiteks logistikateenused ja koolitus tellitakse peamiselt erafirmadelt, aastail 1994–2002 sõlmis Ühendriikide kaitseministeerium üle 3000 lepingu, mille koguväärtus ületab 300 miljardit dollarit. Mitmed firmad on ka edukad börsiettevõtted ja paljud ameeriklased võivad enda teadmata oma aktsiaportfellis hoida tükikest sellest

tööstusharust. Parim näide tööstusharu õitsengu kohta on käimaolev Iraagi sõda, mida ajakirjas *Economist* on nimetatud "esimeseks erastatud sõjaks".

Enamik riike ei pööra selliste firmade tegevusele eraldi tähelepanu ning selle tulemusel ei reguleeri militaarteenuseid pakkuvate äriühingute tegevust mitte seadus vaid turg. Konkreetse näite toob autor USAst: Saddami-järgse Iraagi politseid üles ehitama ja koolitama on palgatud firma, mis varem on läbi viinud operatsioone Colombias, Kosovos ja Afganistanis. Selle firma palgaliste kohta on esitatud süüditusi ja konkreetseid tõendeid nende ebahumaanse ja seadusevastase käitumise kohta, kuid mitte ühegi töötaja vastu pole kunagi algatatud kriminaalmenetlust. Militaarfirmade ja nende töötajate õiguslik seisund ning õigused ja kohustused on seadusega määratlemata. Samuti on ebaselge, milline on taolistel juhtudel riigi vastutus.

Vastupidiselt üldlevinud arvamusele, et rahvusvahelise õigusega on palgasõdurite tegevus keelatud, selgub lähemal eritlemisel, et rahvusvaheline õigus ei reguleeri kuigi tõhusalt palgasõdurite tegevust. Suurbritannia valitsuskomisjoni aruandes 1976. aastast võib leida kokkuvõtte, et "palgasõdurina teenimine ei ole rahvusvahelise õiguse seisukohast kuritegu". ÜRO sellealase initsiatiivi võib halva ajastuse ja muude ebasoodsate tegurite tõttu samuti läbikukkunuks lugeda: 1989. aasta konventsioonile, mis käsitleb palgasõdurite värbamist, kasutamist, rahastamist ja koolitamist, ei ole alla kirjutanud ükski suurriik. Ammugi ei ole võimalik leida rahvusvahelist õiguslikku režiimi, mille alla mahuks sõjaäri tegelevad firmad: puuduvad nii normid kui ka sanktsioonid.

Autor vaatlleb võimalusi, kuidas tekkinud õiguslikust kitsikusest välja tulla. Autori arvates on kaks võimalust: kas keelustada sellised firmad üldse või kehtestada neile reeglid. Kumbki variant ei ole lihtsalt teostatav ning autor ennustab, et militaaräri tegelevad firmad jäävad n-ö seaduslikkuse hallile alale tegutsema veel lähiajalgi, kuna selle tegevusala reguleerimine on keeruline ja eeldab tugevat poliitilist tahet.

Samal teemal vt ka: **Dave Whyte. Lethal Regulation: State-Corporate Crime and the United Kingdom Government's New Mercenaries. *Journal of Law and Society*, 2003, vol. 30, iss. 4, pp. 575-600.**

Refereerinud Giina Kaskla

KÜBERKURITEGEVUS

Thomas Fedorek

Computers + connectivity = new opportunities for criminals and dilemmas for investigators

New York State Bar Journal (2004), no. 2, pp. 1–10.

Artiklis kirjeldatakse kõige sagedamini esinevaid küberkuritegusid ja antakse senise arengu põhjal hinnang, mis suunas küberkuritegevus 2004. aastal jätkub. Arvesse on võetud küberkuritegevuse ekspertide arvamusi, kelle hulka kuuluvad prokurörid, uurijad ja suurte firmade turvaekspertid. Kõik artiklis kasutatud andmed on pärit Ameerika Ühendriikidest ja käivad Ühendriikide kohta.

Kõige enam levinud kuriteoliik on arvutisüsteemi sissetungimine. Häkkeritena tuntud küberkurjategijad kasutavad spetsiaalseid arvutiprogramme, mida kutsutakse Trooja hobusteks. Viimastel andmetel oli kasutusel ligikaudu 600 erinevat programmi ning paljusid neist on võimalik vabalt interneti kaudu kätte saada ja kasutusele võtta.

Arvutisüsteemi sissetungimine võimaldab tööstus- ja majandusspionaaži, ärisaladuste ja muu konfidentsiaalse informatsiooni varastamist. Üpris levinud on tarkvara, videomängude ja DVD-de vargused, mida siis edasi müüakse või vabalt levitatakse. Kliendiinfo ja eriti krediitkaardinumbrate vargused on muutunud tavaliseks asjaks, kusjuures paljudel juhtudel on asjaga seotud asutuse või firma töötajad ning sisemise ohu eest on end märksa raskem kaitsta kui välise sissetungi eest. Venemaal ja mujal Ida-Euroopas asuvad häkkerid harrastavad väljapressimist, ähvardades kahjustada firma arvutisüsteeme, kui neile ei maksta teatud rahasummat. Kõige kiiremini kasvav pettuseliik on identiteedivargus, mille puhul hangitakse peale krediitkaardinumbriga ka muud isikuandmed, mida saab erinevates petuskeemides kasutada.

Uurimistulemused kinnitavad, et ajavahemikus augustist 2002 augustini 2003 on USAs interneti kasutamine kasvanud 56% ja e-kirjavahetus 245%. Rohkem kui 70% ameeriklastest on samal ajal mures selle üle, et neist võib saada küberkuriteo ohver. Kõige olulisem küberkuritegevuse vastane õigusakt USAs on föderaalseadus, mis käsitleb arvutipettust ja kuritarvitamist ning selle eesmärk on kaitsta lubamatu sissetungi eest USA valitsusasutuste, finantsinstitutsioonide ja osariigi või riigi piire ületava äriühingu arvutisüsteeme (*Computer Fraud & Abuse Act*, <http://cio.doe.gov/Documents/CFA.HTM>). 2003. aasta detsembris võeti lõpuks vastu ka rämpsposti vastane föderaalseadus (*Controlling the Assault of Non-Solicited Pornography and Marketing Act – CAN-SPAM Act*, <http://www.spamlaws.com/federal/108s877enrolled.pdf>).

2004. aastaks ennustavad spetsialistid, et tõsised probleemid tekivad seoses traadita internetiühenduse (*WiFi*) levikuga. Kasu ja mugavusega kaasnevad uued riskid ning eksperdid soovivad arvutivõrke tõsiselt turvata. Hoiatatakse identiteedivarguse uute vormide eest, kuna laialt on levimas võltsitud e-kirjade ja järeletehtud veebilehtede abiga inimestelt isikuandmete välja petmine. Suurt ohtu kujutavad endast kuritegevuse ja terrorismi piiril balansseerivad katsed arvutivõrke ummistada ja kõikvõimalikud rünnakud võrguseadmetele, mille tagajärjed võivad olla ettearvamatud. Mõistagi jätkub küberkuritegevuse globaliseerumine: Venemaa ja teised endised Nõukogude vabariigid on juba pikka aega arvutikuritegevuse keskusteks maailmas. Tugev keskus Euroopas on Rumeenia. Lõuna-Ameerikas on oluliseks küberkuritegevuse keskuseks Brasiilia ja Aasias Hiina.

Refereerinud Giina Kaskla

SAMASOOLISTE SUHTED RAHVUSVAHELISES ÕIGUSES

Loveday Hodson

Family values: the recognition of same-sex relationships in international law

Netherlands Quarterly of Human Rights. Vol. 22 (2004) no. 1, p. 33–57.

Perekond on sotsiaalne ja õiguslik ühendus, mille eesmärk on kindlate suhete eelistamine ühiskonnas. Milliseid suhteid eelistada, see on seotud ühiskonna sotsiaalsete ja kultuuriliste normidega. Seni on rahvusvahelistes inimõiguste alastes kokkulepetes tunnustatud ja kaitstud perekonda ainult heteroseksuaalses kontekstis. Artikli autor püstitab küsimuse, kas olukorras, kus ülemaailmselt on homoseksuaalsus saanud suurema tunnustuse ja kohalikul tasandil on hakatud homoseksuaalseid suhteid võrdsustama samasooliste suhetega, ei peaks see teema leidma kajastust ka rahvusvahelises õiguses.

ÜRO kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikkel 23 lõige 1 käsitleb perekonda, kuid ei anna täpset määratlust perekonna kohta ning jätab selle riikide pädevusse. Sisuliselt kirjeldatakse perekonda aga siiski erinevast soost inimeste liiduna. Artikkel 23 lõige 2 räägib "mehe ja naise õigusest abiellumiseas abielluda ja luua perekond". Artikkel 17 sätestab küll igäühe õiguse eraelule ja võrdsele kohtlemisele, ent see ei laiene samasooliste paaride abielu tunnustamisele. 1995. aastal Pekingis toimunud neljandal ülemaailmsel naistekonverentsil räägiti muuhulgas ka seksuaalsest orientatsioonist ja esitati vastavad ettepanekud tegevusplaani, kuid lõppdokumendis see siiski kajastust ei leidnud.

Euroopa inimõiguste konventsiooni artikkel 8 sätestab igäühe õiguse austusele era- ja perekonnaelu ja kodu vastu. Euroopa Inimõiguste Kohtu tõlgendused on küll mõnevõrra laiendanud perekonna definitsiooni, kuid mitte sedavõrd, et samasooliste suhted oleks võrdsustatud erisooliste suhetega. Keeruliste õiguslike probleemide ees seisavad ka transseksuaalid, kes soovivad oma uut sugu seadustada. Varasemate kohtulahendite põhjal ei ole samasooliste paaride (eelkõige nende soovi puhul lapsi kasvatada) ja transseksuaalide õigusi tunnustatud. Alles 2002. aastal kohtuasjas Goodwin vs Ühendkuningriik oli tunda avatumat suhtumist transseksuaalsuse puhul. Ka Aafrika ja Ameerika regionaalsete inimõiguste kaitse süsteemide raames toetatakse pigem traditsioonilist perekonnakäsitlust, kuigi üldsõnaliselt on kaitstud igäühe õigus eraelule.

Samasooliste paaride diskrimineerimine võib aset leida järgmistel juhtudel: õigus pensionile, tööga seotud soodustused, surmajuhtumi- või õnnetusjuhtumisoodustused, tulumaks, võimalus abielluda, õigus varale ja toetustele pärast lahkuminekut, laste hooldusõigus, pärimisõigus, lepinguväline kahju, immigratsioon, kriminaalõigus, adopteerimine, kunstlik viljastamine. Lisaks on veel palju muid olukordi, kus samasoolised paarid võivad tunda end diskrimineerituna. Probleemid on sarnased maailma kõigis riikides. Enamikus kohtuasjades on samasooliste suhete õiguspärasust eitatud peamiselt moraalsetel põhjustel. Veel üks oluline argument on seotud laste kasvatamise ja laste õiguste tagamisega, samuti viidatakse laste psühholoogilisele kasvukeskkonnale.

Holland on esimene riik maailmas, kes 1. jaanuarist 2001 seadustas samasooliste abielud. Belgias kehtestati samasugune seadus 2003. aasta jaanuaris. Taanis, Rootsis, Norras ja Islandil on samasooliste paaride õigused legaliseeritud juba varem ning nendes riikides kehtivad registreeritud partnerluse seadused pakuvad samasoolistele paaridele praktiliselt abielupaaridega võrdseid õigusi. Soomes jõustus analoogiline seadus 2002. aasta märtsis. Alates 1999. aasta novembrist on Prantsusmaa geipaaridel õigus formuleerida oma suhe solidaarsuslepingu alusel. Samalaadse õigusakti võttis Portugali parlament vastu märtsis 2001 ja Saksamaal on samasooliste kooselu võimalik registreerida alates 1. augustist 2001. Samuti on toimunud Tšehhi, Luksemburg, Hispaania ja Šveits. Ungaris on alates 1996. aastast reguleeritud ühist majapidamist omavate inimeste varalised suhted ja see hõlmab ka samasooliste suhteid. Suurbritannia kohtulahendites on tunnustatud samasooliste õigusi näiteks laste adopteerimisel ning kaks aastat kooselu annab ka samasooliste paaride puhul õiguse elamisloale. Ameerika Ühendriikides ja Kanadas on mitmetes kohtuotsustes tunnustatud samasooliste õiguste määratlematus põhiseadusega vastuolus olevaks. Artiklis tutvustatakse ka olukorda mujal maailmas.

Refereerinud Helen Karukäpp

UUED ÕIGUSRAAMATUD EESTI RAHVUSRAAMATUKOGUS

jaanuar-märts 2004

Õiguse üldküsimused

X Riigikogu stenogrammid : 2. kd. : I istungjärk : 31. märts - 29. mai 2003. - Tallinn : Riigikogu Kantselei dokumendiosakond, 2003. - XLIX, 1.-322. + hääletustabelid.

Märksõnad: riigiõigus/parlamendid/istungjärgud/Eesti/stenogrammid

Kohaviit: 3-03-02673

X Riigikogu stenogrammid : 3. kd. : I istungjärk : 2. juuni - 12. juuni 2003.

Erakorraline istungjärk 30. juuni 2003. Erakorraline istungjärk 31. juuli 2003.

Erakorraline istungjärk 6. august 2003. Erakorraline istungjärk 6. august 2003.

Erakorraline istungjärk 7. august 2003. Erakorraline istungjärk 25. august 2003. -

Tallinn : Riigikogu Kantselei dokumendiosakond, 2003. - XXX, 325.-668. +

hääletustabelid.

Märksõnad: riigiõigus/parlamendid/istungjärgud/Eesti/stenogrammid

Kohaviit: 3-03-02747

X Riigikogu stenogrammid : 4. kd. : II istungjärk : 8. september - 9. oktoober 2003. -

Tallinn : Riigikogu Kantselei dokumendiosakond, 2003. - XXXV, 1.-386. lk. +

hääletustabelid.

Märksõnad: riigiõigus/parlamendid/istungjärgud/Eesti/stenogrammid

Kohaviit: 3-04-00364

X Riigikogu stenogrammid : 5. kd. : II istungjärk : 13. oktoober - 6. november 2003. -

Tallinn : Riigikogu Kantselei dokumendiosakond, 2004. - XXXIII, 387.-771. lk. +

hääletustabelid.

Märksõnad: riigiõigus/parlamendid/istungjärgud/Eesti/stenogrammid

Kohaviit: 3-04-00726

X Riigikogu stenogrammid : 6. kd. : II istungjärk : 10. november - 20. november

2003. - Tallinn : Riigikogu Kantselei dokumendiosakond, 2004. - XXX, lk. 773-1071.

lk. + hääletustabelid.

Märksõnad: riigiõigus/parlamendid/istungjärgud/Eesti/stenogrammid

Kohaviit: 3-04-00791

Ametniku keelekäsiraamat : õigusaktide ja muude dokumentide koostaja abiline /
Justiitsministeerium ; [koostajad Kaia Alasi, Uno Liivaku, Aime Vettik]. - 2., täiend.
tr. - Tallinn : Juura, 2003. - 192 lk. - Bibl. lk. 182-184. - Aineloend lk. 185-192. -
(Juura keeleraamat).

ISBN 9985-75-133-7

Märksõnad: eesti keel/oskuskeel/õigekeelsus/õigusaktid/dokumendid/tekstiõpetus/
käsiraamatud

Kohaviit: 2-04-00482

Bachmann, Talis ; Maruste, Rait. Psühholoogia alused. - Tallinn : Ilo, 2003. - 352
lk. - Bibl. teemade lõpus.

ISBN 9985-57-516-4

Märksõnad: õiguspsühholoogia/psühholoogia/üldpsühholoogia/kõrgkooliõpikud
Kohaviit: 2-03-10307

Chartrand, Marcella ; Millar, Catherine ; Wiltshire, Edward. English for contract and company law. - London : Sweet & Maxwell, 2003. - vii, 208 lk.

ISBN 0421-79870-X

Märksõnad: inglise keel/õiguskeel/lepinguõigus/äriühinguõigus/kõrgkooliõpikud/harjutused

Kohaviit: 2-03-09944

Hammerslev, Ole. Danish judges in the 20th century : a socio-legal study. -

Copenhagen : DJOF Publishing, 2003. - 283 lk.

ISBN 87-574-0968-4

Märksõnad: juristid/kohtunikud/õigussotsioloogia/õigusteooria/Taani/Põhjamaad /20. saj./dissertatsioonid

Kohaviit: 2-03-10089

Inha, Jyri. Elämä ja oikeus - K. J. Ståhlberg oikeusajattelijana : K. J. Ståhlbergin oikeusajattelun pääpiirteet. - Helsinki : Suomalainen Lakimiesyhdistys, 2004. - XIII, 256 lk. - (Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja. A-sarja ; 247).

ISSN 0356-7206

ISBN 951-855-221-5

Märksõnad:

õigusajalugu/juristid/poliitikud/presidendid/põhiseadused/Soome/biograafiad/dissertatsioonid

Kohaviit: PL A/1815 247

Kotkas, Toomas. "Suosiosta ja armosta" : tutkimus armahdusoikeuden historiasta autonomian ajan Suomessa. - Helsinki : Suomalainen Lakimiesyhdistys, 2003. - XXIV, 306 lk. - (Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja. A-sarja ; 245).

ISSN 0356-7206

ISBN 951-855-216-9

Märksõnad: õigusajalugu/armuandmine/kriminaalmenetlus/Soome/19. saj./dissertatsioonid

Kohaviit: PL A/1815 245

Meres, Tiiu. Ekstreemolukordade psühholoogia : [õppematerjal]. - Tallinn : Sisekaitseakadeemia, 2003. - 24 lk. - Bibl. lk. 23-24.

ISBN 9985-67-094-9

Märksõnad: õiguspsühholoogia/psühholoogia/psühholoogiline nõustamine/kriisiabi/õppematerjalid

Kohaviit: 3-04-00578

Nuuma, Poigo ; Oidermaa, Enno. Õiguse alused : tsiviil-, äri- ja karistusõigus : ülesannete kogu / Tallinna Tehnikaülikool, avaliku sektori majanduse instituut, majandusõiguse õppetool. - Tallinn : Tallinna Tehnikaülikooli Kirjastus, 2003. - 87 lk. - Põhilised normatiivaktid kaasuste lahendamiseks lk. 87.

ISBN 9985-59-414-2

Märksõnad:

tsiviilõigus/äriõigus/kriminaalõigus/karistusõigus/kõrgkooliõpikud/ülesanded
Kohaviit: 2-04-01467

Oikeusteoreettisia katkelmia / Kimmo Nuotio (toim.). - Helsinki : Suomalainen Lakimiesyhdistys, 2003. - 177 lk. - (Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja. E-sarja ; 7).

ISBN 951-855-208-8

ISSN 1458-0446

Märksõnad: õigusteadus/õigusteooria/õigusfilosoofia/analüütiline filosoofia/Soome/artiklikogumikud

Kohaviit: PL A/5053 7

The Oxford handbook of legal studies / ed. by Peter Cane and Mark Tushnet. - Oxford : Oxford University Press, 2003. - xxi, 1071 lk. - (Oxford handbooks).

ISBN 0199248168

Märksõnad: õigusteadus/õigusteooria/õigusfilosoofia/uuringud/esseed/käsiraamatud

Kohaviit: 3-04-00068

Õigus. Psühholoogia. Sotsioloogia : õppematerjale. III : [pühendatud sotsioloog Paul Kenkmannile : 1945-2001] / koost. Silvia Kaugia ; toimetuskolleegium: Lembit Auväärt, Hans Dsiss, Silvia Kaugia, Jaan Kõrgesaar, Madis Linnamägi. - Tartu : Õiguse, Psühholoogia ja Sotsioloogia Tartu Ühing, 2003. - 181 lk. - Bibl. joonealustes märkustes.

ISBN 9949-10-356-8

Märksõnad: õiguspsühholoogia/õigussotsioloogia/hälbiv käitumine/kuritegevus/alaealistekuritegevus/kriminaalpreventsioon/õppematerjalid/artiklikogumikud

Kohaviit: 1-04-00414

Tsiviilõigus

Aastaraamat 2003 / Eesti Advokatuur. - Tallinn : Ilo, 2004. - 79 lk.

ISSN 1406-7315

Märksõnad: advokatuur/advokaadid/Eesti/aastaraamatud

Kohaviit: PE A/1584 2003

Brox, Hans. Pärimisõigus / eess.: Urmas Volens ; tlk. Tiina Prööm, Lehti Hiller. - Tallinn : Juura, 2003. - XXXIII, 426 lk. - Paragrahvide register lk. 403-415. - Aineregister lk. 416-426.

ISBN 9985-75-138-8

Märksõnad: pärimine/pärijad/pärand/pärimislepingud/testamendid/Saksamaa/kõrgkooliõpikud

Kohaviit: 2-04-00489

Eesti notariaadi X aastapäev = 10th anniversary of the Estonian chamber of notaries / eess.: Tiit Sepp ; tlk. Ants Pihlak. - Tallinn : Notarite Koda, 2003. - 83 lk.

ISBN 9949-10-269-3

Märksõnad: notarid/notariaat/Eesti

Kohaviit: 3-04-00391

Fosbrook, Deborah ; Laing, Adrian C. A-Z of contract clauses : (including compact disk containing all clauses). - 2. ed. - London : Sweet & Maxwell, 2003. - viii, 665 lk. ; 26 cm + 1 CD-ROM.

ISBN 0-421-674-407

Märksõnad: lepinguõigus/lepingud/tingimused/äriõigus/Suurbritannia/käsiraamatud

Kohaviit: 3-03-02985

Lohi, Tapani. Ositus, tasinko ja sivullissuoja. - Helsinki : Suomalainen

Lakimiesyhdistys, 2003. - XXIV, 306 lk. - (Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja. A-sarja ; 246).

ISSN 0356-7206

ISBN 951-855-219-3

Märksõnad: perekonnaõigus/abikaasad/abieluvara/võlad/õiguskaitse/varaline õigus/kolmandad isikud (jur.)/Soome/dissertatsioonid

Kohaviit: PL A/1815 246

Perspectives for the unification and harmonisation of family law in Europe / ed. by Katharina Boele-Woelki. - Antwerp [etc.] : Intersentia, 2003. - xxv, 573 lk. - (European family law series ; 4).

ISBN 90-5095-287-9

Märksõnad: perekonnaõigus/perekond/paarisuhted/lastekaitse/rahvusvaheline eraõigus/võrdlev analüüs/seaduste kooskõlastamine/Euroopa Liidu õigus/Euroopa/konverentsikogumikud

Kohaviit: PL A/5920 4

Pärna, Priidu. Asjaõigusseadus : kommenteeritud väljaanne. - Tallinn : Juura, 2004. - 672 lk. - Kasutatud õigusaktide loetelu lk. 657-661. - Bibl. joonealustes märkustes. - Asjaõigusseaduse märksõnaline sisujuht lk. 665-672.

ISBN 9985-75-140-X

Märksõnad: asjaõigus/õigusaktid/kommentaariid/Eesti

Kohaviit: 2-04-01611

Rahvusvaheline konverents "Eesti notariaat ja kinnistusraamat positiivsete muutuste teel", 31. oktoober 2003 : valik konverentsimaterjale = International conference "Estonian body of notaries and land register on the way of positive changes", 31. October 2003 : selection of conference proceedings / eess.: Tiit Sepp. - Tallinn : Notarite Koda, 2003. - 52 lk.

Märksõnad: notarid/Eesti/notariaat/konverentsikogumikud

Kohaviit: 3-04-00427

Tiivel, Rein. Asjaõigus : loengukonspekt. - Tallinn : Juura, 2003. - XXVIII, 403 lk. - Bibl. lk. XXIII-XXVIII. - (Loengud).

ISBN 9985-75-134-5

Märksõnad:

asjaõigus/omand/kinnisvara/kinnistusraamatud/käsiraamatud/õpikud/Eesti

Kohaviit: 2-04-00486

Intellektuaalne omand

Hart, Tina ; Fazzani, Linda. Intellectual property law. - 3rd ed. - Houndmills [etc.] : Palgrave Macmillan, 2003. - xxix, 284 lk. - (Palgrave law masters).

ISBN 1403911797

Märksõnad: autoriõigus/patendid/kaubamärgid/Internet/konkurents (maj.)/õiguslikud aspektid

Kohaviit: 2-04-02088

Ostrat, Jaak. Patendist tulenevate õiguste teostamine : metoodilised juhised / [eess.: Toomas Lumi]. - Tallinn : Patendiamet, 2004. - 53 lk.

ISBN 9985-9340-4-0

Märksõnad: tööstusomand/leiutised/patendid/patentimine/õiguskaitse/Eesti

Kohaviit: 2-04-02594

Äriõigus

Company law / published under the auspices of The Stockholm University Law Faculty ; ed. by Peter Wahlgren. - Stockholm : Stockholm Institute for Scandinavian Law : Jure Law Books [distributör], 2003. - 328 lk. - (Scandinavian studies in law ; 45).

ISSN 0085-5944

ISBN 91-85142-59-X

Märksõnad: äriühingud/osaühingud/äriühinguõigus/regionaalne koostöö/maksustamine/kodifitseerimine (jur.)/seaduste kooskõlastamine/Euroopa Liidu õigus/Põhjamaad/Euroopa/ artiklikogumikud

Kohaviit: PL A/1117 45

German takeover law : a commentary / editors and authors, Gabriele Apfelbacher, Stephan Barthelmess, Thomas Buhl, Christof von Dryander ; and Klaus Banke ... [et al.]. - München : Beck, 2002. - 514 lk.

ISBN 3406487769

Märksõnad: ettevõtted/ülevõtmine (maj.)/väärtpaberid/äriühinguõigus/finantsõigus/Saksamaa/õigusaktid/kommentaariid

Kohaviit: 2-03-09938

Huovinen, Sakari. Pörssiyhtiön tiedonantovelvollisuus, sijoittajan odotukset ja media : tutkimus tiedonantovelvollisuuden oikeudellisista ulottuvuuksista. - Helsinki :

Suomalainen Lakimiesyhdistys, 2004. - XXIV, 425 lk. - (Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja. A-sarja ; 248).

ISSN 0356-7206

ISBN 951-855-222-3

Märksõnad:

väärtpaberid/väärtpaberiturg/väärtpaberibörs/info/kommunikatsioon/vastutus/finantsõigus/Soome/dissertatsioonid

Kohaviit: PL A/1815 248

Reiter, Hardi. Osahingud juhi käsiraamat. - Tallinn : Agitaator, 2003. - 187 lk. + 1 CD-ROM.

ISBN 9985-9484-5-9

Märksõnad:

äriühingud/äriühinguõigus/osaühingud/seadustikud/ettevõtlus/äriregistrid/

Eesti/CD-ROMid/õpikud/käsiraamatud

Kohaviit: 1-04-00382

Wuolijoki, Sakari. Hyvä pankki- ja vakuutustapa. - Helsinki : Suomalainen Lakimiesyhdistys, 2003. - xvi, 139 lk. - (Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja. E-sarja ; 9).

ISSN 1458-0446

ISBN 951-855-217-7

Märksõnad:

krediidiasutused/pangad(maj.)/kindlustusasutused/ärietika/tarbijakaitse/
pangandusõigus/lepinguõigus/Soome

Kohaviit: PL A/5053 9

Raamatupidamine

Alver, Lehte ; Alver, Jaan ; Reinberg, Lauri. Finantsarvestus : põhikursus. - Tallinn : Deebet, 2004. - 433 lk. - Bibl. lk. 383-384 ja lk. 418-420. - Eesti- ja ingliskeelsete mõistete sõnastik lk. 385-413.

ISBN 9949-10-381-9

Märksõnad: finantsarvestus/terminoloogia/oskuskeel/kõrgkooliõpikud

Kohaviit: 2-04-01486

Helme, Udo. Mittetulundusühingu revisjon : kommenteeritud juhend. - Tallinn : Agitaator, 2003. - 76 lk. - Bibl. lk. 75-76.

ISBN 9985-9484-3-2

Märksõnad: äriõigus/revisjon/mittetulundusühingud/Eesti/kommentaariid/juhendid

Kohaviit: 1-03-05708

Хельме, Удо. Ревизия неодоходного объединения : руководство-комментарий. - Таллинн : Агитатор, 2003. - 84 lk. - Bibl. lk. 83-84.

ISBN 9985-9484-4-0

Märksõnad: äriõigus/revisjon/mittetulundusühingud/Eesti/kommentaariid/juhendid

Kohaviit: 1-03-05710

Tööõigus

Joamets, Kristi ; Kukrus, Ants ; Nuuma, Poigo. Õiguse alused : tööõigus : ülesannete kogu / Tallinna Tehnikaülikool, avaliku sektori majanduse instituut, majandusõiguse õppetool. - Tallinn : Tallinna Tehnikaülikooli Kirjastus, 2003. - 63 lk. - Bibl. lk. 63.

ISBN 9985-59-394-4

Märksõnad: töölepingud/töökorraldus/töövaidlused/kaasused (jur.)/õppematerjalid/
ülesanded

Kohaviit: 2-03-10537

Loogna, Naomi. Ehitajate tööohutus ja tervishoid. - Tallinn : Ten-Team, 2003. - 320 lk. + 1 CD-ROM.

Märksõnad: tööohutus/töetervishoid/ehitus/ehitustöölised/kutsehaigused/õiguslikud
aspektid/ehitusjärelevalve/õigusaktid/Eesti

Kohaviit: 2-03-10534

Siigur, Heino. Tööst, puhkeajast ja palgast - õiguslikke probleeme ja ettepanekuid. - Tartu : Fontes, 2003. - 116 lk. - Bibl. joonealustes märkustes.
ISBN 9985-9406-6-0

Märksõnad: töösuhted/töölepingud/tööaeg/puhkus (töökorraldus)/palk/Eesti/kõrgkooliõpikud

Kohaviit: 1-04-00606

Maaõigus

Lass, Jüri. Planeerimisõigus : [õppematerjal]. - Tallinn : Sisekaitseakadeemia, 2003. - 29 lk. - Bibl. lk. 29. ISBN 9985-67-096-5

Märksõnad: planeerimine/detailplaneerimine/regionaalplaneerimine/kohalikud omavalitsused/järelevalve/hoonestusõigus/haldusõigus/õppematerjalid

Kohaviit: 3-04-00576

Maksuõigus

Avoidance of double non-taxation / BMBWK ; herausgegeben von Michael Lang. - Köln : Otto Schmidt ; [Zürich] : Schulthess ; Wien : Linde, c2003. - 504 lk. - (Schriftenreihe zum internationalen Steuerrecht ; 26).

ISBN 3-7073-0489-2

Märksõnad: maksustamine/topeltnmaksustamine/maksupoliitika/rahvusvaheline maksuõigus/

Euroopa/artiklikogumikud

Kohaviit: PL A/5888 26

Legal protection against discriminatory tax legislation : the struggle for equality in European tax law / ed.: Hans L.M. Gribnau. - London [etc.] : Kluwer Law International, 2003. - viii, 152 lk.

ISBN 9041199152

Märksõnad: maksustamine/diskrimineerimine/võrdsus/õiguskaitse/Euroopa/artiklikogumikud

Kohaviit: 2-04-00926

Lehis, Lasse ; Lind, Kaspar. Käibemaksuseadus : kommenteeritud väljaanne : seisuga 1. oktoober 2003 / Eesti Maksuteadlaste Selts. - Tartu : Casus, 2003. - 885 lk. - Bibl. joonealustes märkustes.

ISBN 9949-10-376-2

Märksõnad: maksustamine/käibemaks/Eesti/õigusaktid/kommentaarid

Kohaviit: 2-04-00731

Maksuviidad 2004 / [koost. Kadri Arula ; toim. Enn Tosso]. - [Tallinn] : Äripäeva Kirjastus, 2003. - 184 lk. - Märksõnastik lk. 177-184. - (Äripäeva raamat).

ISBN 9985-9504-0

Märksõnad: maksuõigus/maksustamine/maksukorraldus/raamatupidamine/käibemaks/toll/Eesti/Euroopa Liidu maad/käsiraamatud

Kohaviit: 2-04-02452

Thuronyi, Victor. Comparative tax law. - The Hague ; London ; New York : Kluwer Law International, c2003. - xix, 373 lk.
ISBN 90-411-9923-3
Märksõnad: maksustamine/võrdlev õigusteadus/rahvusvahelised lepingud/Euroopa Liidu õigus
Kohaviit: 2-04-00928

Karistusõigus

Alldridge, Peter. Money laundering law : forfeiture, confiscation, civil recovery, criminal laundering and taxation of the proceeds of crimeю . Oxford ; Portland : Hart Publishing, 2003. - xli, 282 lk.
ISBN 1841132640
Märksõnad: majanduskuriteod/rahapesu/kriminaalõigus/trahvid/konfiskeerimine/Suurbritannia
Kohaviit: 2-03-10779

Аверянова, Т. ; Белкин, Р. ; Корухов, Ю. ; Россинская, Е. Криминалистика : учебник для вузов. - 2-е изд., перераб. и доп. - Москва : Норма, 2003. - 992 lk.
ISBN 5-89123-742-3
Märksõnad: kriminalistika/menetlustaktika/uurimistoimingud (jur.)/kõrgkooliõpikud
Kohaviit: 2-03-10684

Kuritegude ärahoidmine hoonete planeerimise ja projekteerimise kaudu / [toim. Aime Vettik]. - Kordustr. - Tallinn : Justiitsministeerium, 2003. - 44 lk.
Märksõnad: kriminaalõigus/kriminoloogia/kuritegevus/kriminaalpreventsioon/linnakeskkond/julgeolek/hooned/elamud/planeerimine/projekteerimine/käsiraamatud
Kohaviit: 2-04-01427

Lang, Kaire. Vanglateenistus : [õppematerjal]. - 2., muudetud tr. - Tallinn : Sisekaitseakadeemia, 2003. - 38 lk.
ISBN 9985-67-093-0
Märksõnad: kriminaaltäitevõigus/kinnipidamiskohad/avalik teenistus/vanglaametnikud/Eesti/õppematerjalid/õigusaktid
Kohaviit: 3-04-00031

Pikamäe, Priit. Süüteo koosseis: subjektiivne koosseis. Tallinn : Juura, 2003. - 63 lk. - Bibl. lk. 60-61. - (Loenguid karistusõiguse üldosast ; 4).
ISBN 9985-75-132-9
Märksõnad: süüteod/tahtlus/kriminaalõigus/kõrgkooliõpikud
Kohaviit: 2-04-00476

Ploom, Tristan. Seminariülesanded karistusõigusest : [õppematerjal]. - Tallinn : Sisekaitseakadeemia, 2003. - 37 lk. - Bibl. lk. 37.
Märksõnad: kriminaalõigus/kuriteod/süüteod/karistused/kaasused (jur.)/ülesanded/õppematerjalid/Eesti
Kohaviit: 3-04-00040

Pullat, Risto. Järjestäytynyt rikollisuus nyky-Virossa ja naapurimaissa / tlk. Ruta Rannat. - Espoo : Poliisiammattikorkeakoulu, 2003. - 135 lk. - Bibl. lk. 127-133. -

(Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita ; 23).

ISBN 951-815-051-6

ISSN 1455-8289

Märksõnad: kriminaalõigus/organiseeritud kuritegevus/ametialased
süüteod/korruptsioon/salakaubandus/narkokaubandus/rahapesu/alkäemaks/
sotsiaalsed aspektid/kriminoloogia/Eesti/Baltimaad/Venemaa

Kohaviit: PL A/5944 23

Sootak, Jaan. Karistusõiguse kaasusülesannete lahendamise meetodikast. - 2.,
ümbertööt. ja täiend. vlj.- Tallinn : Juura, 2003. - 55 lk.

ISBN 9985-75-137-X

Märksõnad: seadustikud/Eesti/kriminaalõigus/süüteod/karistused/kaasused(jur.)/
õppematerjalid

Kohaviit: 2-04-00479

Sootak, Jaan. Süüteo koosseis : mõiste ja objektiivne koosseis. - Tallinn : Juura,
2003. - 53 lk. - Bibl. lk. 51-53. - (Loenguid karistusõiguse üldosast ; 3).

ISBN 9985-75-130-2

Märksõnad: seadustikud/Eesti/süüteod/kriminaalõigus/kõrgkooliõpikud

Kohaviit: 2-03-10234

Sootak, Jaan. Õigusvastatus. Süü. - Tallinn : Juura, 2003. - 147 lk. - Bibl. lk. 143-
145. - (Loenguid karistusõiguse üldosast ; 5).

ISBN 9985-75-129-9

Märksõnad: seadustikud/Eesti/süü
(jur.)/hädaaitse/hädaseisund/süüvõime/süüdimatus/
kriminaalõigus/õppematerjalid/õigusaktid

Kohaviit: 2-03-10237

Riigiõigus

Kopamees, Veiko. Rahvastikuõigus : [õppematerjal]. - 2., muudetud tr. - Tallinn :
Sisekaitseakadeemia, 2003. - 86 lk.

ISBN 9985-67-082-5

Märksõnad: rahvastikutunnused/isikuõigused/kodakondsus/kodakondsuspoliitika/
välismaalased/pagulased/migratsioonipoliitika/maalt väljasaatmine/elamisload/viisad/
perekonnaseisuaktid/isikutunnistused/passid/elukoht/isikunimed/Eesti/õppematerjalid

Kohaviit: 3-04-00037

Haldusõigus

Administrative law of the European Union, its member states and the United States : a
comparative analysis / editors, René Seerden, Frits Stroink. - Antwerpen ; Groningen :
Intersentia, c2002. - XVIII, 360 lk. - (Ius commune europaeum ; 39).

ISBN 90-5095-251-8

Märksõnad: haldusmenetlus/halduskohtumenetlus/Euroopa Liidu õigus/õigusteooria/
võrdlev analüüs/Euroopa Liidu maad/Ameerika Ühendriigid

Kohaviit: PL A/5854 39

võrdlev analüüs/Euroopa Liidu maad/Ameerika Ühendriigid

Kohaviit: PL A/5854 39

Kommenteeritud liikluseeskiri / kommenteerinud Lauri Koger. - 4., parand. ja täiend tr. - Tallinn : Mats, 2004. - 180 lk. - Liiklusega seonduvad õigusaktid : seisuga 5. jaanuar 2004, lk. 175-181.

ISBN 9985-51-064-X

Märksõnad: liikluseeskirjad/Eesti/kommentaariid

Kohaviit: 2-04-02455

Mahl, Renee. CMR. Teooria ja praktika : [õpik ja käsiraamat]. - Tallinn : Interlex, 2003. - 502 lk.

ISBN 9985-9208-6-4

Märksõnad: transport/autotransport/rahvusvahelisedveod/kaubavedu/veolepingud/rahvusvahelised lepingud/õigusaktid/käsiraamatud

Kohaviit: 2-03-10420

Põllumäe, Sander. Riigivaraõigus : [õppematerjal]. - Tallinn : Sisekaitseakadeemia, 2003. - 97 lk. ISBN 9985-67-087-6

Märksõnad: riigivara/asjaõigus/Eesti/õppematerjalid

Kohaviit: 3-04-00034

Rahvusliku terviklikkuse süsteem Eestis / [toim. Triin Reinsalu ; eess.: Tarmu Tammerk]. - Tallinn : Jaan Tõnissoni Instituut, [2003]. - 243 lk. - Bibl. joonealustes märkustes. - (TI käsiraamat ; 2).

ISBN 9985944917

Märksõnad: avalik teenistus/korruptsioon/kriminaalpreventsioon/põhiseaduslikkuse järelevalve/ombudsmanid/kohtusüsteemid/riigihanked/avalik sektor/kohalikud omavalitsused/erasektor/kriminaalõigus/Eesti/käsiraamatud

Kohaviit: 2-04-00508

Meditšiiniõigus

Cain, Brian. Legal aspects of gene technology. - London : Sweet & Maxwell, 2003. - xxx, 247 lk.

ISBN 0-421-783-303

Märksõnad: geenitehnoloogia/kloonimine/õiguslikud aspektid/rahvusvahelised lepingud/intellektuaalne omand/patendid/litsentsid/autoriõigus/Euroopa/Suurbritannia/Ameerika Ühendriigid

Kohaviit: 3-04-00176

Rahvusvaheline õigus

Amr, Mohamed Sameh M. The role of the International Court of Justice as the principal judicial organ of the United Nations. - The Hague [etc.] : Kluwer Law International, c2003. - xxiii, 447 lk. - (Legal aspects of international organization ; v. 40).

ISBN 9041120262

Märksõnad: Ühinenud Rahvaste Organisatsioon/Rahvusvaheline Kohus/rahvusvahelised kohtud/rahvusvahelised organisatsioonid
Kohaviit: PL A/520 ; 40

Encyclopedia of public international law. Volume five, Lists-Indices / published under the auspices of the Max Planck Institute for Comparative Public Law and International Law ; under the direction of Rudolf Bernhardt ; assistant general ed.: Peter Macalister-Smith. - Amsterdam [etc.] : North-Holland : Elsevier, 2003. - 276 lk. ISBN 044486248X

Märksõnad: rahvusvahelised organisatsioonid/avalik õigus/entsüklopeediad/registrid
Kohaviit: 3-03-02091

International criminal law and the current development of public international law : proceedings of an international symposium of the Kiel Walther Schücking Institute of International Law, May 30 - June 2, 2002 / ed. by Andreas Zimmermann ; assistant ed.: Ursula E. Heinz. - Berlin : Duncker und Humblot, 2003. - 254 lk. - (Veröffentlichungen des Walther-Schücking-Instituts für Internationales Recht an der Universität Kiel ; 144).

ISSN 1435-0491

ISBN 3-428-11091-9

Märksõnad: rahvusvahelised kuriteod/rahvusvahelised kohtud/kriminaalõigus/avalik õigus/konverentsikogumikud

Kohaviit: PL A/2311 144

Lindpere, Heiki. Kaasaegne rahvusvaheline mereõigus. - Tallinn : Ilo, 2003. - 332 lk. - Bibl. joonealustes märkustes ja lk. 324-330. - Konventsioonid, lepingud ja rahvusvaheliste organisatsioonide otsused lk. 321-322. - Rahvuslikud õigusaktid lk. 322-323. - Kohtuotsused lk. 323.

ISBN 9985-57-525-3

Märksõnad: mereõigus/õigusloome/vaidluste lahendamine/laevasõiduteed/sisemered/merepõhi/merereostus/kalapüük/rahvusvahelised lepingud/rahvusvahelised organisatsioonid

Kohaviit: 2-04-00825

Neukirch, Claus. Konfliktmanagement und Konfliktprävention im Rahmen von OSZE-Langzeitmissionen : eine Analyse der Missionen in Moldau und Estland. - Baden-Baden : Nomos, 2003. - 333 lk. - (Demokratie, Sicherheit, Frieden ; 152). ISBN 3832900330

Märksõnad: Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioon/konfliktid/etnilised konfliktid/juhtimine/ennetamine/Moldova/Eesti

Kohaviit: PL A/4584 ; 152

Practitioner's handbook on international arbitration / ed. by Frank-Bernd Weigand ; written by Michael Bühler ...[et al.]. - München : Beck ; Copenhagen : Djoeff, 2002. - [xxix], 1315 lk.

ISBN 3406471099

Märksõnad: rahvusvahelised kohtud/vahekohtud/vahekohtumenetlus/käsiraamatud

Kohaviit: 2-03-09939

liikumised/arengumaad/majanduslik areng

Kohaviit: 2-04-00099

The British year book of international law 2002. - Oxford : Clarendon Press, 2003. - 1062 lk.

ISSN 0068-2691

ISBN 0-19-926324

Märksõnad: rahvusvahelisedkohtud/õigusemõistmine/lepingud/õigusajalugu/aastaraamatud

Kohaviit: PL A/4025 2002

Inimõigused

Humanitarian intervention : ethical, legal and political dilemmas / ed. by J. L. Holzgrefe, Robert O. Keohane. - Cambridge : Cambridge University Press, 2003. - xii, 350 lk.

ISBN 052152928X

Märksõnad: interventsioonid/poliitilised aspektid/eetika/rahvusvaheline õigus/humanitaarõigus/artiklikogumikud

Kohaviit: 2-04-00161

Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon : [täiendatud protokolliga nr. 11, jõustunud 1. novembril 1998]. - Tallinn : Euroopa Nõukogu Tallinna Infotalitus, 2003. - 74 lk.

ISBN 9985-9294-4-6

Märksõnad: põhiõigusedEuroopa/rahvusvahelised lepingud/Euroopa Nõukogu

Kohaviit: 1-04-00407

Migration and international legal norms / ed. by T. Alexander Aleinikoff, Vincent Chetail. - The Hague : T.M.C. Asser, 2003. - xxviii, 353 lk.

ISBN 9067041572

Märksõnad: migratsioon (demogr.)/migrandid/liikumisvabadus/illegaalsed migrandid/inimkaubandus/õigusnormid/rahvusvaheline õigus

Kohaviit: 2-03-09829

Orford, Anne. Reading humanitarian intervention : human rights and the use of force in international law. - Cambridge [etc.] : Cambridge University Press, 2003. - ix, 243 lk. - (Cambridge studies in international and comparative law).

ISBN 0521804647

Märksõnad: humanitaarõigus/õigusteooria/interventsioonid/rahvusvaheline õigus

Kohaviit: 2-04-00158

Phelan, Margaret ; Gillespie, James. Immigration law handbook. - 3rd ed. - Oxford [etc.] : Oxford University Press, 2003. - xvii, 1087 lk.

ISBN 0199264597

Märksõnad:migratsioon/immigratsioon/välismaalased/õiguskaitse/asüül/varjupaigaõigus/Suurbritannia/käsiraamatud

Kohaviit: 2-04-02255

Phelan, Margaret ; Gillespie, James. Immigration law handbook. - 3rd ed. - Oxford [etc.] : Oxford University Press, 2003. - xvii, 1087 lk.

ISBN 0199264597

Märksõnad: migratsioon/immigratsioon/välismaalased/õiguskaitse/asüül/
varjupaigaõigus/Suurbritannia/käsiraamatud

Kohaviit: 2-04-02255

Wolfrum, Rüdiger ; Matz, Nele. Conflicts in international environmental law / Max-Planck-Institut für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht. - Berlin [etc.] : Springer, c2003. - XI, 213 lk. - (Beiträge zum ausländischen öffentlichen Recht und Völkerrecht ; 164).

ISSN 0172-4770

ISBN 3-540-40520-8

Märksõnad: rahvusvahelised lepingud/mereõigus/keskkonnaõigus/keskkonnakaitse/
konfliktid/seaduste kooskõlastamine/rahvusvahelised lepingud

Kohaviit: PL A/2022 164

Euroopa Liidu õigus

Tavits, Gaabriel. Võõrtöötajate sotsiaalse kaitse põhijooned Euroopa Liidus. -

Tallinn : Juura, 2004. - 81 lk. - Bibl. lk. 76-81.

ISBN 9985-75-139-6

Märksõnad: Euroopa Liit/välis tööjõud/tööjõud/tööjõu vaba liikumine/välismaalased/
sotsiaalkaitse/sotsiaalkindlustus/sotsiaaltoetused/vanaduspension/sotsiaalhooldusõigus
/tööõigus/Euroopa Liidu maad

Kohaviit: 2-04-00819

Koostanud Maia Ruttu